RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 106(XV) Datum: 24.5.1972.

OBSAH

B	V. ALEXANDROV (Rudé právo)	Socialistické společenství a Peking	str. 2
	red.čl. (Rudé právo)	Pokrytecká pomoc	str. 4
	Dušan ROVENSKÝ (Rudé právo)	Plány antikomunistů	str. 4
	Karel KLOUDA (Zemědělské noviny)	Venkovu chybějí učitelé	str. 5
	(las) (Svět práce)	Evropa v plánech Pekingu	str. 6
	K.B. (Rudé právo)	Pozvání pro zahraniční hosty	str. 6
	A.K. (Večerní Praha)	Nedostatky vězí v justici?	str. 7
	(ký) (Svět práce)	Válka skončila, ale...	str. 7
D	Zdeněk BUREŠ (Večerní Praha)	Na E 12 je rušno	str. 8
	Michaela SOLAROVÁ (Praha)	1948 - 1972	str. 9
B	(ld) (Lidová demokracie)	Veřejná výzva ČSAV	str. 9
	Jan LEDEČ (Hudební rozhledy)	Týden nové tvorby skladatelů Českých zemí 1972	str. 10
PVC	Dr.M. BRŮŽEK (Hudební rozhledy)	Nový svaz před náročnými inspirujícími úkoly	str. 13
	A.K. (Hospodářské noviny)	Rada Vzájemné Hospodářské Pomoci	str. 16

Na rozhraní posledních třetiny našeho století se socialistická světová soustava stále více upevňuje jako rozhodující činitel světového vývoje. Vedoucí úloha světového socialismu ve vývoji současného revolučního procesu je dána hlavně tím, že bratrské socialistické státy mají nyní k dispozici nejorganizovanější bojové síly.

V prvé řadě zde jsou uvědomělé masy dělnické třídy, které jsou zainteresovány na tom, aby se čím dříve vyřešily základní rozpory současné doby, a které mají zájem na dovršení vítězství socialismu nad kapitalismem v celosvětovém měřítku.

Neustálý růst možností a vlivu socialismu umožňuje bratrskému společenství plnit poslání hlavní síly stojící proti politice imperialismu, poskytovat ve stále větším měřítku podporu revolučnímu a osvobozeneckému hnutí, rozhodně se postavit na boj proti nové světové válce i na upevňování míru a bezpečnosti národů.

Imperialistické kruhy jsou dnes přinuceny vzít na vědomí, že všestranné upevňování světového socialismu omezuje jejich možnosti k přímému vojenskému nátlaku na socialistické společenství. Přikládají proto prvořadý význam jiným, především ideologickým prostředkům a snaží se narušit jednotu socialistických států zevnitř.

DRUHÁ FRONTA

V této podvratné činnosti našel imperialismus dobrovolného pomocníka v nynějším pekingském vedení, které ve skutečnosti otevřelo druhou frontu politického a ideologického boje proti Sovětskému svazu a socialistické soustavě, proti světovému revolučnímu hnutí.

Již řadu let v politické linii Pekingu jak uvnitř státu, tak i na mezinárodním poli se uplatňuje zavilý antisovětismus. Na cestě k uskutečnění svých hegemonistických cílů Maova skupina vidí nikoli neprávem hlavní překážku v Sovětském svazu, ve kterém se zrodil světový socialismus a který je nejsilnější oporou všech revolučních a protiimperialistických sil. Maoisté, stejně jako imperialisté, se snaží o to, aby SSSR byl izolována od ostatních socialistických států. Ve svém arzenálu přitom mají začasté stejné metody a postupy, jakých používá antikomunismus a antisovětismus.

Maoisté, podobně jako imperialisté, ve své politice vztahů k socialistickým státům se snaží provádět takzvaný »diferencovaný přístup«. V rámci tohoto přístupu čínské vedení projevuje otevřený nepřátelský postoj ve vztahu k jednotlivým socialistickým státům, zároveň tuto podvratnou činnost spojuje s prohlašováním o ekonomické a politické pomoci jiným státům, s dalšími státy pak flirtuje. Peking zvláště sází na nacionalistické, separatistické a revizionistické elementy v některých zemích socialistického společenství. Významně podporuje jejich činnost a snaží se za jejich pomoci ze začátku zajistit neutrální vztah ke své politické linii, aby tyto země pak satelitizoval.

Proti zásadám socialistického internacionalismu současné čínské vedení prohlašuje, že své vztahy k socialistickým zemím zakládá na pěti principech mírového soužití. Takovýmto způsobem Peking vlastně staví na stejnou úroveň kapitalistické a socialistické státy. Navíc pro jakési »teoretické« zdůvodnění své podvratné činnosti proti socialistickému společenství čínské vedení zdůrazňuje ještě šestý »princip«: svobodu pro ideologické vměšování do vnitřních záležitostí socialistických států. Ve skutečnosti by to byla legalizace »práva« na provádění takové činnosti v těchto státech, která by měla za cíl narušení existujícího řádu a přátelských vztahů k Sovětskému svazu.

VMĚŠOVÁNÍ

Maoisté se v prvé řadě soustřeďují na asijské socialistické země. Proto ještě uprostřed padesátých let Peking, který sám dostával rozsáhlou ekonomickou pomoc ze Sovětského svazu a od ostatních socialistických zemí Evropy, vystoupil s požadavkem na monopol pro poskytování materiální pomoci VDR, KLDR a MOLR. Chtěl tak vytvořit základnu pro zesílení maoistického vlivu. Už v roce 1956 Mao Ce-tung navrhl, aby do Mongolské lidové republiky přesídlilo na 500 000 Číňanů. Mongolská vláda však nezapomněla na dřívější záměry Mao na připojení MOLR k Číně. Souhlasila proto pouze s přijetím nevelkého počtu čínských dělníků na omezenou dobu. Čína na to odpověděla zastavením půjček Mongolsku a zřekla se postupně dalších závazků vůči této zemi. Analogickou politiku nesplnění svých závazků uplatnilo čínské vedení také ve vztahu ke Kubě.

Začátkem roku 1966 čínská strana svévolně snížila dodávky rýže na Kubu z 250 tisíc na 135 tisíc tun a současně snížila odběr kubánského cukru. Tento krok se zdůvodňoval tím, že v Číně vzrostla potřeba rýže. Ale Peking se ve stejné době zavázal, že dodá Japonsku 300 tisíc tun rýže. To vyvrací argument Pekingu o snížení dodávek rýže Kubě. Snížení ve skutečnosti bylo odpovědí čínského vedení na rozhodnutí kubánské vlády o tom, že se na Kubě nebudou rozšiřovat pomlouvačné maoistické materiály proti SSSR. Fidel Castro označil tento pokus nátlaku Číny na Kubu za stejně bezohledný, jako byl bezohledný vztah USA ke Kubě v nedávné minulosti.

PODPORA REVIZIONISTŮ

V době událostí roku 1968 až 1969 v Československu pekingské vedení podpořilo antisovětská prohlášení i činy revizionistů v této zemi. Po tom, kdy bratrské státy Varšavské smlouvy poskytly československému lidu pomoc při záchraně socialistických vymožeností, Peking začal zuřivý propagandistický útok proti bratrským socialistickým státům.

Ve snaze vrazit klín do vztahů mezi SSSR a NDR maoistická skupina hrubě napadla smlouvu, kterou v srpnu 1970 podepsaly Sovětský svaz a Německá socialistická republika. Maoisté tvrdili a stále tvrdí, že prý tato smlouva byla podepsána za zády a bez souhlasu NDR!!

Nynější pekingské vedení se obořilo na čtyřstrannou dohodu o Západním Berlíně, kterou taktéž hodnotí jako smlouvu podepsanou prý na účet NDR. Maoisté doporučují »Němcům«, aby řešení »německého problému« vzali do svých rukou, a pokud by chtěli přece jen zainteresovat jiné velmoci, pak mají přizvat Čínu, která přece prý »také bojovala proti fašistickému Německu«.

Zvýšenou aktivitu projevuje pekingská diplomacie na Balkáně. Jak zdůrazňují noviny Berliner Zeitung, tato činnost se »spojuje s prudkými útoky na Sovětský svaz a jiné státy socialistické soustavy. Je podezření, že Čínská lidová republika vyvíjí v poslední době činnost zaměřenou na vytvoření balkánského bloku nepřátelského socialistickým zemím...«

PROTI EVROPSKÉ BEZPEČNOSTI

Činnost Pekingu, zaměřená na rozbití přátelství a spolupráce mezi Sovětským svazem a evropskými socialistickými státy, se spojuje s pokusy maoistů o diskreditaci programu evropské bezpečnosti, který prosazují státy Varšavské smlouvy. Návrhy na upevnění míru, bezpečnosti a spolupráce v Evropě, rozpracované na setkáních vedoucích představitelů socialistických států, se čínská propaganda snaží vysvětlovat jako pokus o »kontrarevoluční« svatou alianci«, pokus o »potlačení revolučního hnutí v Evropě a »stabilizaci pořádku v kapitalistickém světě«.

Pekingští vůdci se také snaží o protiakce vůči úsilí Sovětského svazu a jiných socialistických zemí, které je zaměřeno na odstraňování ohnisek mezinárodního napětí a na upevňování bezpečnosti v Asii.

O pokrytectví a bezpáteřnosti čínského vedení svědčí jeho postoj k boji vietnamského lidu proti imperialistické agresi USA. Jak vyplývá z tajných dokumentů Pentagonu, zveřejněných v létě roku 1971, agresivní válka v Indočíně byla započata vládnoucími kruhy USA také proto, že Peking odmítl společné akce se Sovětským svazem na pomoc Vietnamské demokratické republice. Čínští představitelé nejednou prohlásili, že jsou připraveni hájit území VDR jako svou zemi. Avšak s eskalací války v Indočíně se začala objevovat prohlášení zcela jiného druhu. Na začátku roku 1965 v interview Mao Ce-tunga, poskytnutém Edgardu Snowovi, ve vystoupeních Čou En-lajc. i jiných čínských vůdců se konstatovalo, že čínské armády nehodlají válčit za hranicemi svého státu.

DÝKA DO ZAD VIETNAMU

V létě 1971 se dosáhlo dohody o oficiální návštěvě prezidenta USA Nixona do Pekingu. Oznámení o pozvání Nixona bylo zveřejněno potom, kdy čínské vedení odmítlo společné akce s SSSR na pomoc lidu Indočíny. Stalo se tak v podmínkách, kdy se Washington dostal v jihovýchodní Asii do velmi těžkého postavení: v této době zesílily protesty americké společnosti proti agresi USA a prozatímní revoluční vláda Jihovietnamské republiky a vláda Vietnamské demokratické republiky předložily nové konstruktivní návrhy na politické řešení indočínského problému. Dohoda o oficiální návštěvě Nixona v Pekingu umožnila USA ignorování mírové iniciativy vietnamské strany v této době a ve své podstatě poskytla možnosti pro další pokračování agrese v Indočíně.

Rozbor čínsko-amerického komuniké a Nixonových projevů pronesených v době jeho pobytu v Číně ukazuje, že při těchto jednáních se mluvilo o otázkách, které značně přesahují dialog o dvoustranných vztazích mezi USA a Čínou. Nixon například prohlásil, že Číňané a Američané mají ve svých rukou budoucnost světa a že USA a Čína musí plnit »rozhodující roli při určování osudu lidstva. Je příznačné, že čínští vedoucí představitelé nepovažovali za nutné distancovat se od velmi pochybných tvrzení o »nadějnějším světovém pořádku«, a to ani ústně, ani v komuniké, i když k tomu měli všechny možnosti.

V části komuniké obsahující postoje čínské strany nebylo řečeno ani slovo o světové socialistické soustavě a její rozhodující úloze pro rozvoj světového revolučního procesu.

ROSTOUCÍ IZOLACE ANTIKOMUNISTŮ

Představitelé bratrských stran [illegible] sovětů z tribuny XXIV. sjezdu [illegible] protimarxistickou linii politických pozic a rozbíječský politický kurs pekingských vůdců. Politika čínského vedení, jak řekl ve svém projevu na sjezdu generální tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák, »znamená velkou škodu nejen pro společné zájmy všech socialistických zemí, ale také pro životní zájmy samotného čínského lidu, protože objektivně slouží plánům mezinárodního imperialismu«. První tajemník ÚV Polské sjednocené dělnické strany soudruh Edward Gierek zdůraznil, že »dnešní politika vedení Komunistické strany Číny, namířená proti jednotě socialistických států, a zvláště útoky proti Komunistické straně Sovětského svazu nemohou podkopat jednotu bratrských stran se sovětskými komunisty: mohou jen vést k narůstání izolace těch, kteří takovou linii uskutečňují«.

Sjezdy komunistických a dělnických stran z posledního období, konané v řadě socialistických zemí, jednomyslné přijetí Komplexního programu prohlubování a rozvoje socialistické ekonomické integrace na XXV. zasedání RVHP, jakož i mnohostranné a dvoustranné styky představitelů komunistických a dělnických stran znovu dokazují, že se upevňuje jednota bratrských socialistických zemí.

Světové socialistické společenství, jeho jednota a důsledná mírová politika jsou nejdůležitějším faktorem, který má stále větší vliv na mezinárodní politiku.

V. ALEXANDROV,
kandidát historických věd

RUDÉ PRÁVO, 16. května 1972, str. 6.

Pokrytecká pomoc

»Co jsme vlastně udělali?« Tuto otázku si musí položit vedoucí představitelé bohatých zemí po přečtení poslední knihy Tibora Menda Od pomoci k opětné kolonizaci. Poučení z neúspěchu. Kniha je obžalobou toho, co jsme si zvykli nazývat »pomoc třetímu světu«.

Za prvé z ní plyne, že skutečná pomoc je mnohem nižší, než se prohlašuje. Tibor Mende na základě čísel dokazuje, že pomoc činí nanejvýš 0,2 % celého národního produktu bohatých zemí, což je asi desetina toho, co tyto země vydávají na reklamu.

Za druhé — ještě více než obchodním zájmům bohatých zemí slouží pomoc jejich zájmům strategickým. Stačí se jen podívat blíže na její geografické rozdělení, abychom se o tom přesvědčili. »Téměř každá pomoc má svůj motiv,« píše Mende. »Je jím úmysl získat mezinárodní vliv pro zemi, která pomoc poskytuje, nebo tam, kde tento vliv už je, ho udržet nebo i rozšířit. Na cestě k tomuto cíli je zahraniční pomoc nejlevnějším nástrojem.«

Dokonale jasný je příklad Spojených států: »Hlavním cílem pomoci bylo přispět k zastavení komunismu... Když se těžiště bojů proti komunismu přeneslo do Asie, viděli jsme, že v jednom okamžiku tři tyrani, vystupující proti reformám a vládnoucí sotva 3 % všech Asijců, ale jejichž země měly strategickou polohu na čínských hranicích, dostávali téměř polovinu veškeré americké zahraniční pomoci...«

Za třetí — pomoc, jejíž zderma poskytovaná část se zmenšuje, zvyšuje zadlužení chudých zemí a stále více jich bude dohánět až k úpadku.

Za čtvrté — z pomoci mají prospěch především »žoldnéři statu quo«. Kritika Tibora Menda se z negativní stává pozitivní, když apeluje na vedoucí představitele chudých zemí, aby se nejprve snažili uspokojit základní potřeby svého lidu. Nabádá představitele bohatých zemí, aby překonali svůj egoismus, jen stěží maskovaný tím, že své hranice dalekosáhle otevřou výrobkům pocházejícím z chudých zemí.

Le Monde

Plány antikomunistů

Někdejší britský ministerský předseda a ministr zahraničních věcí Anthony Eden — nyní lord Avon — navrhl, aby Spojené státy a jejich nejbližší spojenci vytvořili vlastní mezinárodní organizaci, která by jim dávala možnost »setkávat se a posuzovat a řešit globální politické problémy«. Tato organizace by podle představ tohoto konzervativního britského politika měla pracovat paralelně s Organizací spojených národů a zajišťovat »jednotnou frontu kapitalistických zemí« proti zemím socialistickým.

Je to vcelku průhledný plán, který má zajistit, aby Západ mohl postupovat proti socialistickým zemím jednotně z pozice síly, a je příznačné, že podobná myšlenka se objevila již také v projevu Winstona Churchilla ve Fultonu v r. 1946, projevu, který zahájil neblahou éru studené války. Za návrhy lorda Avona jsou plány antikomunistů, plány na zintenzivnění pokusů o rozklad jednoty socialistických zemí a o jejich ideologické rozvracení.

Současná etapa je typická zostřením boje mezi kapitalismem a socialismem. Tento boj probíhá ve všech sférách, politické, hospodářské a ideologické. Síly reakce se mobilizují proti silám pokroku a snaží se při tom používat nové taktiky. Stejně jako imperialismus měnil a mění v souladu s vývojem situace politickou taktiku, mění také taktiku ideologické diverze proti socialistickým zemím. Poté, kdy nebylo možné pokračovat s taktikou studené války, objevila se taktika »budování mostů«, jejíž podstata se ukázala v pravé podstatě právě na plánech protisocialistických a kontrarevolučních sil v Československu v r. 1968, plánech, které usilovaly o rozvrat a zánik socialistického společenského zřízení a o vytržení Československa ze společenství socialistických zemí. Krach těchto plánů zasadil značnou ránu také samotné taktice imperialistických zemí, která se nyní snaží přizpůsobovat změněné situaci. Jde však nadále o taktiku mostů — ovšem v nové, rafinovanější a zastřenější podobě.

Imperialistické síly se snaží podporovat jakékoliv projevy nacionalismu, opírat se o existující ideologické přežitky a především o oportunistické a pravicové tendence dosud nepřekonané. Snaží se navazovat nové styky a obnovovat staré, které vybudovaly v rámci »stavění mostů«. Ale především usilují o to, aby působily škody socialistickým zemím a oslabovaly morálně politickou jednotu lidu v těchto zemích. K tomu je nezbytné, aby jejich akce byly koordinovány. A právě sem míří návrhy lorda Avona.

Jejich smyslem je, aby ideologické rozkládání bylo více koordinováno, aby byly využity možnosti, které mají jednotlivé kapitalistické země a jejich tradiční styky a prostředky. Koneckonců lord Avon chce zesílit to, co již Spojené státy, především prostřednictvím orgánů Severoatlantického paktu, dělají — plánovitou a soustavnou ideologickou diverzi proti socialistickým zemím.

DUŠAN ROVENSKÝ

Venkovu chybějí učitelé

Loni absolvovalo pedagogickou fakultu v Plzni 101 posluchačů, z nich 44 nenastoupilo do učitelského povolání. Tento fakt by mohl zdánlivě svědčit o nadbytku učitelů v Západočeském kraji. Ve skutečnosti však jenom v okresech Cheb a Sokolov chybí 50 učitelů v základních devítiletých školách, a řada těch, kteří tam jsou, žádá o přeložení do vnitrozemí. Podobná situace tam je v mateřských školách, odkud navíc během dvou let odejde 22 učitelek do důchodu. Přirozeně, že tento stav vážně narušuje kvalitu výuky i výchovy.

K řešení může přispět určitá preference uchazečů o učitelská studium, kteří pocházejí z pohraničí. Tento krok sice už ministerstvo školství letos učinilo, ale výsledek nemusí být nijak povzbudivý. Jedním z důvodů je to, že např. na gymnázia do Chebu, Mariánských Lázní, Sokolova, Plané a Stříbra se přihlásilo ze základních škol pouze 245 uchazečů na 265 plánovaných míst. Z toho vyplývá, že možnost zvýšit počet budoucích zájemců o učitelství – pokud bude zachována nutný stupeň náročnosti tohoto studia – je nepatrný.

Jde tedy o to, hospodařit s tím co je, vytvářet v pohraničních oblastech pro učitele vhodné pracovní i životní prostředí a pěstovat v dětech z těchto míst zájem o učitelské povolání. A na tom musí nést svůj podíl i národní výbory. Vždyť ony jsou zaměstnavateli učitelů, ony jsou odpovědné za jejich pracovní podmínky, jejich školská orgány mohou pomoci pěstovat projevený zájem o učitelství třeba už u dětí v základní škole.

Zatím však některé národní výbory nevyvíjejí v tomto směru příliš velkou iniciativu. Mnozí jejich pracovníci dokonce volají po návratu k umisťenkovému systému. Zapomínají při tom, že umisťenkou se mohl mladý učitel do jisté míry donutit k nástupu do určené školy, ale nebylo už síly, která by ho tam udržela proti jeho vůli.

Namáhavější, ale zato trvalejší a socialistické společnosti přiměřenější je řešení, o němž mluvil na poslední plenární schůzi České národní rady ministr ing. J. Havlín. V odpovědi na interpelaci poslance V. Runge mj. uvedl, že ministerstvo školství spolu s národními výbory chce zabezpečit, aby školské orgány národních výborů vstupovaly v jednání se studenty o pracovních otázkách daleko dříve než v posledním ročníku a aby školní inspektoři pracovali se studenty pedagogických fakult už od počátku jejich studia. Prosadí též, aby národní výbory, z jejichž oblasti studenti jsou, se zajímaly o výsledky jejich studia, pomáhaly jim řešit osobní problémy a po ukončení studií jim vytvořily vhodné pracovní a životní podmínky – jde především o byty a stravování.

Ministerstvo školství tedy vyvodilo důsledky ze současné situace. Na jedné straně zavádí pro studenty z pohraničí určité preference, krajská stipendia, příplatky učitelům, na druhé – na níž klade ještě větší důraz – prosazuje u školských orgánů a národních výborů, aby se studenty soustavně pracovaly a připravovaly je na budoucí povolání. A to je příklad např. i pro zdravotnické orgány, které si stěžují na nedostatek obvodních lékařů v pohraničí, či pro okresní zemědělská sdružení v místech, kde je nedostatek odborníků se středním a vysokoškolským vzděláním.

Karel KLOUDA

Evropa v plánech Pekingu

V podvratné, rozbíjačské a dobrodružné zahraniční politice Pekingu zaujímá stále důležitější postavení Evropa. List Mezinárodnaja žizň se zabývá změnou, ke které došlo od padesátých let, kdy se Čínská lidová republika solidarizovala s úsilím Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí o zabezpečení mírové spolupráce v Evropě a odhalovala intriky revanšistických a militaristických kruhů. Ale už počátkem šedesátých let vystupuje čínské vedení se svou vlastní linií v mezinárodním komunistickém hnutí a začíná se distancovat od stanovisek k evropské bezpečnosti, jež vypracovalo společně s ostatními socialistickými zeměmi. Čínský zástupce na schůzi politického poradního výboru členských států Varšavského paktu v únoru 1930 prohlásil, že ČLR nebude považovat dohody uzavřené bez její účasti za závazné a od roku 1931 už ČLR svého pozorovatele do orgánů Varšavské smlouvy neposílá. Mao Ce-tung už v roce 1964 vyslovil v rozhovoru se skupinou japonských socialistů otevřené pochybnosti o hranicích, které se v Evropě vytvořily po druhé světové válce, a prohlásil, že je nutno je změnit. List Žen-min ž'-pao si v prosinci 1969 stěžoval, že cílem myšlenky evropské bezpečnosti je „zachovat status quo v Evropě".

Toto stanovisko bylo jednou z hlavních příčin útoku Pekingu na smlouvu mezi SSSR a NSR, která kromě jiného obsahuje článek o závazném mezinárodně právním uznání existujících hranic, především hranice na Odře a Nise a hranice NDR a NSR. List Žen-min ž'-pao uveřejnil 13. září 1970 článek, který smlouvu označoval za „zradu zájmů německého lidu, sovětského lidu a národů celé Evropy", za „povzbuzení západoněmeckého militarismu" atd. Podobně Peking „zhodnotil" i čtyřstrannou dohodu o Západním Berlíně. Čínské vedení přijalo tyto smlouvy a dohody nepřátelsky.

Velmi svérázně se utvářejí vztahy Pekingu a NSR. Čínským předákům nepochybně vyhovovala politika zvyšování napětí v Evropě, revanšistických nároků vůči sousedním zemím a provokací vůči socialistickému společenství, kterou prosazovala Kiesingerova vláda. V onom období byly čínsko-západoněmecké vztahy rok od roku těsnější a pestřejší. Pekingu zřejmě nebylo po chuti obnovení realismu v politice nové vlády NSR a to, že uzavřela smlouvy s SSSR a s Polskem. V důsledku toho se rozvoj čínsko-západoněmeckých vztahů v posledních dvou letech zpomalil.

Také politika ČLR vůči EHS se ve své nynější podobě utvořila v posledních dvou letech, kdy se Peking pokusil dostat ze zahraničně politické izolace období kulturní revoluce především rozvojem vztahů s kapitalistickými zeměmi a kdy převzal do své výzbroje novou taktiku globální strategie boje proti Sovětskému svazu a socialistické spolupráci. Ve Společném trhu přitom především ČLR podporují právě to, co je diktováno třídními úkoly boje imperialistických mocností proti socialistickému společenství a úkoly spjatými s upevňováním kapitalistického řádu v západní Evropě.

Příznivý postoj Pekingu ke vstupu Británie do Společného trhu pod záminkou, že prý to přispěje k „prudkému poklesu hegemonie amerického imperialismu v západním světě", nahrává ve skutečnosti Spojeným státům. USA pobízejí Británii ke vstupu do EHS a snaží se otevřít svým největším monopolům širší cestu do západní Evropy a pevněji připoutat západoněmecké státy k „atlantické" politice Washingtonu.

Peking se tedy ocitá na straně stoupenců smutně proslulého „atlantismu", jejichž obzor je omezen na rámec bloků, trvalé rozdělení Evropy a celého světa na protikladné vojensko-politické skupiny, což skrývá zhoubné důsledky pro zájmy všeobecného míru a mezinárodní bezpečnosti. (les)

RUDÉ PRÁVO, 16. května 1972, str. 3.

POZVÁNÍ PRO ZAHRANIČNÍ HOSTY

„Mám dceru, která si dopisuje s přítelkyní z NDR. Ráda by ji na prázdniny pozvala k nám do Československa. Co je k tomu zapotřebí a jak je to s druhými socialistickými státy?" K. B., Hulín

Z NDR, MLR, RSR a BLR mohou příslušníci těchto států cestovat do ČSSR bez omezení, aniž potřebují jakékoli pozvání od čs. občana, který jej k návštěvě pozval. Polský občan potřebuje k obstarání cestovního dokladu za účelem návštěvy občana ČSSR pozvání (dopisem). Zvě-li čs. občan na návštěvu do ČSSR sovětského občana, je nutno, aby mu zaslal pozvání na stanoveném tiskopisu, který vydává a úřadně ověřuje odbor pro vnitřní věci ONV. Tyto postupy odpovídají mezistátním dohodám o bezvízovém styku s jednotlivými socialistickými zeměmi.

VEČERNÍ PRAHA, 13. května 1972, str. 5.

NEDOSTATKY VĚZŇ V JUSTICI?

S překvapením a úžasem jsme četli 3. května ve Večerní Praze zprávu o velké akci na ozbrojené bandity, kteří se vloupali do skladu zbraní LM a ukradli samopaly a pistole. Bylo proto nutné celostátní pátrání. Zločinci byli letos v březnu propuštěni z výkonu trestu. Toto se notoricky opakuje. Sotva propuštění zločinci provádějí nová vloupání, krádeže, ba i horší trestnou činnost. Co stojí peněz taková stíhání a pronásledování, zvláště celostátní, kolik času a rizika se na to vynakládá.

Práci Veřejné bezpečnosti patří dík, uznání i čest. Příslušníci riskují zdraví, životy, jsou krajně obětaví, nebojácní, stateční a odvážní. Jejich důmysl, vynalézavost a důvtip zasluhuje upřímný obdiv. Co však stále dlouhá lhůta pokuhlává, je zřejmě soudní praxe. Zločinci, zvláště recidivisté, dostávají nízké tresty, které jim umožňují v nápravných zařízeních smlouvat se s komplici a ihned připravovat další zločiny po propuštění. Nenapravitelní zločinci mají dostat vysoké tresty a mají pracovat v ústavech nápravné výchovy, když nechtějí dělat na svobodě. Považte jen to riziko poctivých slušných lidí. Zločinci ohrožují životy, zdraví a majetky občanů i příslušníků VB. Jde-li o úchylné jedince, pak ohrožují hlavně děti. Poctiví lidé musí pracovat, naproti tomu nicemavé si dělají co chtějí. Dostanou pár let, vyjdou z věznice a dělají totéž.

A. K., Praha 3

SVĚT PRÁCE, č. 19/72, 11. května 1972, str. 5.

MALÝ KURS CIVILNÍ OBRANY

Válka skončila, ale...

Podle názorů vojenskopolitických odborníků na vývoj mezinárodní situace po porážce fašismu ve druhé světové válce se nepředpokládalo brzké válečné nebezpečí, a proto se sní branné přípravě obyvatelstva nevěnovala téměř žádná pozornost.

Tehdejší stav výzbroje a vojenské techniky byl ovlivněn předpokladem, že vypukne-li v budoucnu válka, bude se vést především klasickými zbraněmi, to znamená, především bombardovacím letectvem s obdobnou technikou a prostředky jako v druhé světové válce. I když v srpnu pětačtyřicátého roku nechali američtí generálové svrhnout jako „důkaz své síly" atomové pumy na Hirošimu a Nagasaki, nebyly jaderné zbraně ještě zařazeny do výzbroje v hromadném měřítku.

Teprve koncem roku 1946 se začalo uvažovat i o tom, že v souladu s výstavbou armády a zabezpečením obrany země je třeba se zabývat i civilní protileteckou ochranou. Zásadní změny v přípravě obyvatelstva se staly vytvořením systému civilní obrany před téměř jedenadvaceti lety z iniciativy předsednictva ÚV KSČ. Studená válka proti Sovětskému svazu i ostatním lidově demokratickým zemím přerostla v otevřenou ozbrojenou agresi v Koreji. Spojené státy americké se netajily s dalšími výbojnými plány a hrozilo vážné nebezpečí, že v krátké době by mohl vypuknout válečný konflikt i na evropském kontinentě.

Teprve vládní usnesení z r. 1951 vytvořilo předpoklady a právní základ pro vybudování takového systému civilní obrany, který je na rozdíl od dřívějších pokusů postaven na kvalitativně zcela odlišném základě a je nejen teoreticky, ale i prakticky schopen zajistit v jednotlivých etapách svého vývoje odpovídající stupeň ochrany obyvatelstva a národního hospodářství.

Tento systém přinesl mnoho pozitivních výsledků. Narůstáním nezdravých jevů v naší společnosti v první polovině šedesátých let se však začaly projevovat a později i prohlubovat některé nedostatky i v branné výchově, zvláště v přípravě mládeže, i v samém řízení a také v jiných oblastech, dotýkajících se celkové branné výchovy obyvatelstva. Proto bylo nutno problematiku branné přípravy obyvatel našich zemí znovu posoudit a vytvořit nový systém, který by plně odpovídal požadavkům současné doby.

(ký)

VEČERNÍ PRAHA, 13. května 1972, str. 4.

NA E 12 JE RUŠNO

Jaký je rozdíl mezi filmaři a »filmováním« ◎ Padlivní milenci z porcelánu ◎ Harmonika, která nemohla zahrát

Místo, kde mezinárodní silnice E 12 opouští naši republiku, aby za hraničními závorami pokračovala na území západního Německa, se nejednou stalo dostaveníčkem filmařů. Tomu, kdo před časem viděl československý špionážní film Páté oddělení, jistě vyvstanou před očima scény, kdy současně s autobusem přijíždějí k hraničnímu přechodu i motorizovaní příslušníci Bezpečnosti. Tyto záběry byly pořízeny na rozvadovském silničním hraničním přejezdu, který je nejfrekventovanějším silničním přejezdem na západních hranicích.

Ale u hraničních závor, mezi nimi anebo v celní revizní síni se často odehrávají scény, k nimž není třeba připravovat žádný zvláštní scénář, neboť je filmuje sám život...

Železná konstrukce poskytuje krátkodobé přístřeší stovkám aut nejrůznějších značek a jejich pasažérům z mnoha zemí západní Evropy. Ovšem — zcela zákonitě se zde prodlouží pobyt těm, kteří nemají doklady v pořádku, anebo těm, kteří zapomínají, že každá země má své zákony a předpisy, jež musejí i zahraniční návštěvníci respektovat.

»Víte, jakou to má cenu,« zeptal se nás celník, když udeřil vytáhl podstavec z míšeňského porcelánu. A aniž čekal na odpověď, vyprávěl:

»Už při pohledu na dodávkový volkswagen bylo zřejmé, že se jedná o překupníka. Ovšem, k celnímu projednání předložit dotyčný i potvrzení z Tuzexu, takže vše na první pohled vypadalo v pořádku. Celníka však zarazil nápis na potvrzení, kde stálo: porcelánová soška „Milenci". Avšak to, co cestující předkládal ke kontrole, na sošku milenců rozhodně nevypadalo. Milenci bývají obvykle čtyři...«

Podrobnější prohlídka napovědělo více. V osobním zavazadle, zabalený do pyžama, leželi skuteční „Milenci".

»Proč jste však míšeňský porcelán nepředložil k celnímu projednání?« ptali se celníci.

»To už víte lépe sami,« zněla lakonická odpověď.

Teprve konzultace s odborníky ukázala, že se jedná o skutečně vzácný míšeňský porcelán z doby druhého baroka, který dotyčný pokoutně získal a jehož hodnota několikráte převyšuje částku, za kterou západoněmecký turista nakoupil v Tuzexu jiný podobný kus a proč skutečné „Milence" ke kontrole nepředložil.

Porcelánoví milenci naší republiku tedy neopustili.

⁂

Káva již vystydla, ale chutná stejně výborně a my si můžeme poslechnout další rozvadovský příběh, v němž na rozdíl od prvního...

K pochopení motivu se však musíme přenést do malého městečka v NSR, kam před lety odešel z NDR mladý ctižádostivý mladík Paul Hugo. Každý rok později navštěvoval své rodiče v NDR. A také Uršulu P., se kterou se pozval velmi důvěrně. K jejich poslednímu setkání došlo na Lipském veletrhu, kde také uzrál jejich plán.

Paul Hugo do té doby vlastnil osobní auta značky Ford. Prodal je a koupil si pohodlného Opel Kapitána. A zatímco mu cestovní kancelář vyřizovala potřebné doklady k cestě do ČSSR, chystala se i Uršula na turistický zájezd do ČSSR.

Krátce nato československé hranice v Rozvadově přejížděl mladý západoněmecký turista. Jeho dočasným pražským sídlem byl hotel Opera. Ale cíl měl poněkud dál.

Téměř současně překročila severní hranice i Uršula.

A cesty obou se setkávají ve Špindlerově Mlýně, kde Paul Hugo seznámil Uršulu se svým plánem.

V pondělí večer se blíží k rozvadovskému hraničnímu přechodu světlý opel. Za jeho volantem opět elegantní mladík. Pracovníci pasové a celní kontroly přistupují zavazadlový prostor. Nic nenacházejí, ale mladíkovo nervózní chování napovídalo, že zde něco nebraje. A ani pasažérovo prohlášení, že vůz je v takovém stavu, v jakém ho koupil, pracovníky pasové a celní kontroly neukolébalo. Otevřeli zadní dveře a znovu prohlížejí zadní sedadlo, které však nešlo odklopit a dvě po odjištění západek, které přichycují opěradla, se nepohnulo. Příslušník pasové kontroly si tedy lehl do vozu a pokoušel se dát ruku pod opěradlo. Najednou se zarazil, neboť nahmatal tělo.

A tak těch deset centimetrů, o které byl rozšířen prostor mezi zadním opěradlem a zavazadlovým kufrem, jež upoutaly pozornost kontrolních orgánů, rozhodlo o tom, že ani v tomto případě nebylo možné jednat jinak než u milenců porcelánových.

Láska k překonání hranic nestačí. K tomu jsou třeba cestovní doklady.

⁂

Tyto scény v kinech neuvidíte. Budou napsány nikoliv ve scénáři, ale v knize, kam na hraničním přechodu v Rozvadově zapisují všechny »účinkující«, podílející se na celních přestupcích či trestních činech.

Za ty ostatní ještě jednu epizodu, v níž sehráli hlavní úlohu jugoslávští turisté vracející se ze západního Německa. Její obsah byl jednoduchý. Úvodní dialog začal slovy, jimiž oslovují celníci všechny osoby překračující naše hranice: »Máte něco k proclení?« Cestující samozřejmě nic neměli, vezou si jenom harmoniku. A tak celník, sám muzikant tělem i duší, požádal, aby mu na ni alespoň zahráli. Ale což lze hrát na harmoniku, v jejíchž měchách se ukrývá 950 zlatých prstenů s portréty bratrů Kennedyových? Nu, a pak už byl jen krůček k objevu dalšího podloudně přepravovaného zboží, jehož hodnota dělala suma sumárum 226 000 Kčs. A to je už úlovek, který stojí za to!

⁂

Místo, kde mezinárodní silnice E 12 opouští naši republiku, aby za hraničními závorami pokračovala dále na západ, se nejednou stala dostaveníčkem filmařů.

Budou zde vítáni i v budoucnu.

Ale těm »filmařům«, kteří by to chtěli celníkům »nafilmovat«, zde pšenice nepokvete. A nejenom zde v Rozvadově.

Zdeněk BUREŠ

PRAHA, č. 2/72, únor 1972, str. 5. 9(106)XV

1948—1972

JUDr. Alois Neumann vzpomíná na Klementa Gottwalda

Není snad třeba představovat čestného předsedu Československé strany socialistické JUDr. Aloise Neumanna. V letech 1948—1960 ministr spojů, 1960—1968 ministr spravedlnosti. Během své dlouholeté politické činnosti měl možnost poznat presidenta Klementa Gottwalda. Vypráví o něm:

»Znal jsem jej již před válkou. Osobně jsme se sblížili při jednání o nové vládě v roce 1948 a častým stykem oficiálním i soukromým. Abychom si mohli „neúředně" pohovořit, zval celou vládu a význačné pracovníky KSČ každé úterý na Hrad, kde se po filmovém představení konala beseda, končící pravidelně zpěvem českých i slovenských písní. Byly to krásné večery, při nichž jsme se vzájemně hlouběji poznávali a zároveň krátkou cestou vyřídili i řadu věcí politických i resortních.«

Praha '72: Klement Gottwald začínal jako novinář ve slovenském časopise Hlas ľudu. Ještě během svých vysokých stranických funkcí psával do Rudého práva. Vzpomínáte si na jeho některý významný článek či úvodník?

»Na jeho články si již nevzpomínám. Spíše na jeho poslaneckou činnost v parlamentu. Zvláště v prosinci v roce 1929, kdy se poprvé střetl s buržoazním parlamentem. Na otázku ze sálu: Proč nejdete do Ruska? Odpověděl: Proto, abychom učinili z vašeho kapitalistického Československa republiku socialistickou. My se chodíme také od ruských bolševiků do Moskvy učit, jak vám zakroutit krk.

Nejen jako poslanec v parlamentu, kde se postavil celou svou vahou na obranu republiky v roce 1938, ale také jako jeden z nejvýznamnějších státníků ukázal Klement Gottwald v roce 1948, na čí straně stojí, jaké zájmy hájí.

Vzpomínám si na jeho neobyčejnou předvídavost již v únoru 1948, když se Klement Gottwald snažil za všech okolností upevnit Národní frontu. Byl si plně vědom, co bude tato Národní fronta znamenat pro naši zemi. Tuto historickou předvídavost nám plně potvrdily volby v roce 1971.«

MICHAELA SOLAROVÁ

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 17. května 1972, str. 4.

Veřejná výzva ČSAV

(ldj): Československá akademie věd, aby mohla plnit závažné úkoly, které pro ni vyplývají, považuje za potřebné rozšířit počet členů Akademie o další významné vědecké pracovníky, kteří jsou schopni z marxisticko-leninských pozic výrazně přispívat výsledky své práce k rozvoji naší socialistické společnosti. Presidium ČSAV proto vyzývá vědecké a odborné instituce, vysoké školy, společenské organizace a všechny občany, aby podali Československé akademii věd zdůvodněné návrhy na volbu nových řádných členů — akademiků a členů korespondentů, kteří splňují výše uvedené podmínky a návrhy na zahraniční členy Akademie, jimiž se mohou stát zahraniční vědci, kteří obohatili vědu významnými pracemi slouživšími pokroku lidstva. Volby nových členů Akademie budou provedeny na příštím valném shromáždění členů ČSAV. Presidium ČSAV současně oznamuje, že v rámci této veřejné výzvy budou projednávány pouze nově došlé návrhy a že zřetel bude brán jen k návrhům podaným před zveřejněním výzvy. Zdůvodněné návrhy je nutno předložit presidiu ČSAV v Praze 1-Staré Město, Národní tř. 3 nejpozději do 30. června 1972.

HUDEBNÍ ROZHLEDY, č. 4/72, 17. března 1972, str. 147. - 149.

TÝDEN NOVÉ TVORBY SKLADATELŮ ČESKÝCH ZEMÍ 1972

10(106)XV

NĚKOLIK POZNÁMEK K ZAMYŠLENÍ NA OKRAJ LETOŠNÍ SKLADATELSKÉ PŘEHLÍDKY

Jan Ledeč

Letošní Týden nové tvorby skladatelů českých zemí probíhal ve znamení rostoucího ruchu na naší hudební frontě. Uskutečnil se ve dnech 3. až 8. března, tedy v době, kdy již roste aktivita členské základny nové organizace našich hudebních tvůrců, v době blížícího se ustavujícího sjezdu Svazu českých skladatelů a koncertních umělců. Šest koncertů přehlídky během jediného týdne — tři symfonické, dva komorní a koncert populární hudby —, to byla v tomto období největší koncertní akce Svazu, kterou naši skladatelé svou novou tvorbou předstoupili před veřejnost. Přehlídka se tak stala přímo snad jakýmsi předznamenáním ustavujícího sjezdu jako tvůrčí umělecký souhrn programových východisek Svazu. Tak byl také Týden nové tvorby se strany veřejnosti chápán, a to také pravděpodobně byla jedna z příčin až nebývalého zájmu o jeho průběh. Více než jindy tu záleželo na tom, aby přehlídka v celkovém vyznění i ve vyznění jednotlivých skladeb s dostatečnou výrazností přesvědčila o tom, že se naši skladatelé ve své tvorbě orientují směrem, který v duchu nejlepších tradic naší hudební tvorby roste z potřeb dnešní současnosti a slibuje přinášet díla, která budou obohacením naší socialistické kultury. Bude rozsah námětů dostatečně široký, bude hudební vyjádření dostatečně mnohotvárné, objeví se sdostatek děl umě-

lecky výrazných a osobnostně vyhraněných? — Takové a podobné otázky si jistě mnozí před přehlídkou kladli.

A tady je třeba říci hned na začátku zcela jasně a jednoznačně dvě věci. Zaprvé to, že přehlídka dala jasnou odpověď na takové otázky a postavila mimo pochybnost novou ideovou orientaci i uměleckou stránku naší nové hudební tvorby. Zaznělo tu po letech víc myšlenkově zdravé a umělecky silné hudby, než mnozí očekávali. Nevyslovuji toto tvrzení jako paušálně manifestační; jako na každé přehlídce nebo festivalu soudobé tvorby byla tu díla, jež čněla nad průměr naší nové tvorby i jednotlivých skladatelů, byly i další skladby nesporných hodnot a byly i takové, jejichž životnost se stěží bude prosazovat. Skladeb sporných bylo ve srovnání s minulými léty podstatně méně.

Zadruhé je třeba si jasně říci, že by byla chyba dosažené úspěchy jakkoli přeceňovat, dát se svést k jakémukoli sebeuspokojení. Vždyť letošní přehlídka nebyla ničím více, než pouhým vstupem na nové cesty, vždyť stojí na samém začátku formování nové ideové organizace a prohlubování její působnosti, tedy na samém začátku dlouhodobého procesu. A k tomu ještě něco zcela samozřejmého, co však přesto je nutné vyslovit: skladatelé nezačínají odkudsi ze vzduchoprázdna, touto přehlídkou a utvořením nového tvůrčího svazu nezačíná vývoj socialisticky orientované soudobé hudební tvorby. Jsou tu zdravé a praxí prověřené zkušenosti a tradice minulých desetiletí, je tu logika vývoje jednotlivých skladatelů, individuální i kolektivní kontinuita, od níž je celý ten dlouhodobý proces, který je před námi, neodmyslitelný.

Přehlídka takového významu, jako byla letošní, nemůže vést jen k hodnocení jednotlivých skladeb a koncertů, byť sebevíce fundovanému, opřenému o opakovaný poslech, studium partitur, zevrubné analýzy. Bude nutně vyžadovat, aby v době co nejbližší bylo zahájeno uvažování v obecnějších polohách, nové vytyčování a stále hlubší teoretické vyjasňování ideových problémů, nových formulací a v nejednom případě i očištění dříve běžně užívaných pojmů od nánosu vulgarizací a pro dnešní skutečnost již nepřijatelných zúžení apod.

Nepůjde tu ani zdaleka o věci významu okrajového. Uvažme jen takové pojmy jako stranickost, socialistická angažovanost hudebního umění, sdělnost, lidovost, typičnost, národnost a kosmopolitismus, novátorství a tradice. A jde i o otázky ještě základnějšího charakteru, především o nové vymezení pojmu a metody socialistického realismu. Kolik správného a v podstatě i pro dnešek platného najdeme v tomto směru již jen ve studiích, referátech, teoretických statích a kritikách z druhé poloviny let padesátých a z počátku let šedesátých, kolik poučení můžeme čerpat z odborné publicistiky sovětské i z práce teoretiků a kritiků jiných socialistických států!

Zastavme se jen krátce především u stěžejní otázky metody socialistického realismu. Listujte naším odborným hudebním tiskem z posledních let a přesvědčíte se, že se tento pojem jaksi nenápadně vytratil z naší publicistiky. Ne snad, že bychom nalezli nějaký přímý útlak jiných koncepcí proti němu, je tu spíše mlčení, ignorování, posun k živo ení na periférii, snaha propracovat a popularizovat otázky jiné, například speciální problémy hudebních technik, jiných estetických koncepcí a podobně. Tento stav je zapotřebí co nejdříve v zájmu rozvoje naší hudební kultury překonat. Vždyť mlčením se jen utvrzují dobově poplatné a dočasné omyly některých formulací, jako například jednostranné ztotožnění realistické formy s klasickým dědictvím umělecké řeči. My jistě nebudeme zdůrazňovat v prvé řadě podobné omyly, ale při jejich kritickém hodnocení budeme především usilovat o rozvinutí zdravého jádra dřívějších úvah, o jejich rozvíjení na nynější úrovni poznání a z hlediska potřeb dnešní a zítřejší tvůrčí umělecké praxe. Ukazuje se jako naléhavě potřebné usilovat přímo o renesanci pojmu socialistický realismus tak, aby jeho metoda byla stále se obnovujícím a stále živým základem hudebního umění naší současnosti, principiálně a přitom v dostatečné šíři chápaným, oporou pro uměleckou praxi při řešení ideově náročných tvůrčích úkolů závažného společenského rozsahu. Není snad ani třeba připomínat, že tento úkol a celý rozsáhlý komplex dalších má dlouhodobý charakter, že by se měl stát trvalou základní, promyšleně plánovanou součástí práce našich hudebních teoretiků, publicistů a kritiků.

Když jsem se vracíval z přehlídkových koncertů, vybavila se mně několikrát v mysli jedna ze statí F. X. Šaldy z roku 1933 (Šaldův zápisník, ročník V., str. 375 až 376). Šalda se v ní v dobrém a bez jakéhokoli ironizování vyjadřuje k podmínkám soutěže na nejlepší hru pro dělnické divadlo. K velmi striktním a do nesplnitelnosti nedomyšleným předpisům soutěže píše Šalda mimo jiné: „Přejte soutěžícím svobody co největší, nešněrujte je hned a priori povijany různých příkazů, výstrah, programů do dětských peřinek, v nichž se musí zadusit. Ať podá každý z nich to, co z života sám prožil, promyslil, co je nejbližší jeho zkušenostem, co ho nejvíce vzrušuje, nejvíc mučí, nejvíc rozechvívá; co je nejbližší jeho citu i obraznosti... bude-li to intenzivně a opravdově lidsky viděno a vysloveno, bude to mít i význam básnický a umělecký." Vzpomínka na tato slova se mně vždy znovu vybavovala, protože jsem si s postupem přehlídky stále více uvědomoval, oč jsme dál, ne snad jen proti roku třiatřicátému, ale proti některým sklonům k normování a k direktivnímu programování tvorby z let padesátých a jak tato základní skutečnost je dobrá. Tentokrát nebyli naši skladatelé rozhodně v žádných „apriorních povijanech" a komponovali své skladby na náměty, které je nejvíce vzrušily, zajímaly, které nejintenzivněji prožili. Ať to — třeba námětkou — byla scéna z Goethova Fausta, historický obraz, atmosféra lidového shromáždění, filosofická meditace, pocta revolučním bojovníkům nebo čistě nástrojová inspirace. To je zajisté zcela přirozené; pro něco jiného zde uvádím tuto dílčí poznámku. V průběhu přehlídky se postupně stále jasněji ukazovalo, že nejpůsobivějších tvůrčích výsledků bylo dosaženo právě tam, kde byly skladatelův talent, invence a jeho umění neseny socialistickou společenskou angažovaností. Mám přitom ovšem na mysli socialistickou angažovanost tvorby ne v některém zúženém chápání, ale ve smyslu tvůrčího reagování na aktuální i dlouhodobé potřeby naší společnosti v široké škále osobnostního uměleckého vyjádření. Přesvědčivé svědectví o tom vydaly takové skladby, jako například Lubomíra Železného Symfonie pro malý orchestr, která přináší do naší hudby nové, veselé a přitom šklebem satiry nepokřivené tóny, meditace o člověku ve III. symfonii Viktora Kalabise, nevšedně promlouvající cyklus Václava Kučery pro sólovou kytaru Diario, inspirovaný odkazem revolučního bojovníka Ernesta Che Guevary, nebo klarinetový koncert Josefa Matěje, abych uvedl jen několik málo příkladů za mnohé.

Několik slov je třeba říci z hlediska celkové koncepce přehlídky ke koncertu populární hudby. Vím, že byly pochybnosti, zda tento koncert z rámce přehlídky nevybočuje, zda nejde o oblast, ve které by se měl Svaz reprezentovat na jiném fóru a jinými formami. Myslím, že koncert tentokrát podobné pochybnosti vyvrátil. Manifestoval, že Svaz hodlá chápat tvorbu v oblasti zábavných žánrů jako integrální součást naší socialistické hudební kultury a že proto nároky na ni kladené musí odpovídat potřebám této kultury jako celku. Úkoly, které na tomto společensky závažném úseku před námi jsou, nejsou rozhodně jednorázové a snadné a nelze je zajisté podstatně řešit občasnými koncerty v Domě umělců; vyžadují soustavnou spolupráci Svazu s řídícími stranickými a státními orgány a řadou hudebních institucí. Nicméně byl koncert svědectvím, že Svaz v nynější fázi svého vývoje orientuje svou práci v této těžko přehledné oblasti reálným směrem, převážně ke skladatelům, kteří svým vzděláním a svou předchozí činností dávají dobré předpoklady k vytvoření potřebné báze pro další práci.

Týden nové tvorby letos znovu ukázal úzké sepětí našich skladatelů a koncertních umělců, které v takovém rozsahu jako u nás nemá snad obdoby ani v jiných státech socialistického světa. Potvrdil tak znovu oprávněnost faktu, že toto sepětí je vyjádřeno i po vnější stránce v názvu i vnitřním uspořádání nové tvůrčí ideové organizace; posilují se tak předpoklady, aby se toto sepětí dále prohlubovalo nejen při pořádání jednotlivých koncertních akcí, ale také v každodenní práci. Zaujetí pro soudobou tvorbu, které promlouvalo zejména z výkonů obou moravských symfonických orchestrů, olomoucké Moravské filharmonie s dirigentem Jaromírem Nohejlem a brněnské Státní filharmonie s dirigentem Jiřím Waldhansem i z výkonů dalších umělců různých generací až po národního umělce Ladislava Černého vzbuzovalo respekt a bylo dobrou předzvěstí pro další šíření naší současné hudby v kulturním životě naší společnosti a pro další práci Svazu českých skladatelů a koncertních umělců.

HUDEBNÍ ROZHLEDY, č. 4/72, 17. března 1972, str. 147. - 149.

HUDEBNÍ ROZHLEDY, č. 4/72, 17. března 1972, str. 145. - 147.

NOVÝ SVAZ PŘED NÁROČNÝMI A INSPIRUJÍCÍMI ÚKOLY

Nové průkazy členům Svazu českých skladatelů a koncertních umělců předal dne 8. března na slavnostním shromáždění v Rytířském sále Valdštejnského paláce předseda Přípravného výboru prof. Josef Páleníček za účasti ministra kultury ČSR.

Dr. M. Brůžek, CSc.

při této příležitosti promluvil o úkolech tvůrčích svazů a kulturní politice KSČ:

Soudružky a soudruzi, 13(106)XV

vážení přátelé,

dovolte mi několik slov k zahájení vaší činnosti v nové etapě, kdy budete předávat členské průkazy členům Svazu českých skladatelů a koncertních umělců a kdy vstupujeme do konečné fáze přípravy vašeho sjezdu.

Nejste prvním svazem, který předává legitimace svým členům. Před vámi to byli naši spisovatelé, dramatičtí umělci, připravují se i výtvarní umělci. I když nejste v tomto případě již prvními, jak řekl vás předseda soudruh Páleníček, byli jste mezi prvními, kteří v roce 1969 pochopili, kde je místo umělců v naší společnosti, jaké pozice mají zaujmout a co je třeba v dané chvíli dělat. Je nesporným faktem, že to byli především naši skladatelé — a mohl bych skoro říci Svaz skladatelů — kde na rozdíl od ostatních svazů předcházejících období řada funkcionářů pochopila, co je třeba v politické oblasti učinit proto, aby svazy hrály svou společenskou úlohu. A nebylo to snadné v roce 1969 a počátkem roku 1970 postavit se na rozdíl od ostatních uměleckých svazů tam, kde bylo třeba politicky stát. Je nesporným faktem, že právě Svaz skladatelů dokázal si sám, svými vnitřními silami uspořádat jak vnitřní chod, politicky uspořádat život samotného svazu, tak současně významně přispět ke konsolidaci oblasti kultury, umění. Byl tudíž významnou pomocí stranickým orgánům a ministerstvu kultury při konsolidaci situace v oblasti kulturní politiky.

Mezitím, co ostatní svazy hledaly své místo, mezitím co diskutovaly, předsednictva odmítala postavit se na jasné pozice socialistických organizací, ve vašem Svazu vnitřními přeměnami bylo dosaženo toho, že Svaz skladatelů se jednoznačně postavil za politiku soudruha Husáka a nového vedení strany, za nový program naší vlády a za kulturní politiku, kterou začali prosazovat státní a stranické orgány právě v této době. Šlo o to obnovit funkci, poslání, smysl činnosti uměleckých svazů v naší společnosti, odstranit všechno to negativní, co bránilo plnému rozvoji společenského dění a na druhé straně odvádělo od vlastního poslání uměleckých svazů.

Tyto otázky jsme si nejednou osvětlovali právě v období roku 1969 a 1970, kdy jsme přímo jako zásadu v kulturní politice vyzdvihli princip: *se všemi pokrokovými tvůrci, pokrokově myslícími umělci za rozvoj socialistického umění!* Bylo nám jasné v letech 1969—70, že má-li být umělecká tvorba a organizace, kterou utváříme, určitou autoritou, musí se opírat o autoritu umělců samých, musí se opírat o lidi, kteří v této oblasti také něco znamenají. Na tom jsme stavěli principy kulturní politiky v uplynulém období.

Nechci zde analyzovat velice složitý vývoj a situaci, z níž jsme vycházeli v roce 1969, kdy jsme museli probojovávat některé principy socialistického umění, bojovat proti jakémukoli zúžení pojetí socialistického umění. Myslím si, že i v letech 1969—70 se nám podařilo položit solidní základy pro rozvoj socialistické tvorby, pro to, abychom získali všechny poctivé umělce v naší zemi pro politiku strany, pro politiku státních orgánů. Ne všude jsme se setkali zpočátku s pochopením. Víme, kolik emocí přecházelo z předcházejícího období, kolik hysterie a nenávisti, kolik nesprávných názorů a myšlenek zde zůstávalo v hlavách lidí! Ale koneckonců principiální politika ÚV naší strany dokázala

získat řadu našich předních tvůrců, dokázala získat pozice i v umělecké oblasti.

Nebyl to jistě sám vývoj uvnitř umělecké tvorby, který vedl k tomu, že se i v oblasti myšlení tvůrců objevil určitý posun v názorech a představách. Byl to především pozitivní vývoj celé naší společnosti. Jsou to výsledky dosažené v procesu konsolidace v oblasti ekonomiky i v oblasti politiky, které ovlivňují a musí ovlivňovat i myšlení naší tvůrčí inteligence. A nikdo v naší zemi nemůže popřít, že ta předcházející léta jsou provázena velikými úspěchy v rozvoji našeho národního hospodářství, i když na druhé straně jsme si vědomi řady limitujících činitelů bránících v rozvoji. Ale potvrzením správnosti této politiky je i vývoj předcházejících let, zejména roku 1971, XIV. sjezd strany a výsledky voleb do všech zastupitelských orgánů.

Tento pozitivní vývoj především přispěl k tomu, že i v oblasti umělecké tvorby, v oblasti kulturní politiky jsme se setkali a setkáváme s pochopením mnoha našich umělců, představitelů naší kulturní fronty.

Ustavením a vytvořením Svazu, předáním legitimací, ani sjezdem Svazu práce zdaleka nekončí. Před námi jsou velice náročné úkoly, vyplývající z toho, že si musíme stále ujasňovat poslání, funkci a smysl činnosti uměleckých svazů. Souvisí i to s pochopením a osvětlením některých otázek, které se bezprostředně dotýkají socialistické tvorby, socialistického umění. Nebudou-li vyjasněny tyto teoretické problémy, tyto zásadní otázky umělecké tvorby, nebude zdaleka vysvětlen a chápán ani smysl a význam činnosti uměleckého svazu. Vždyť vytváříme ideově tvůrčí svaz, který se má právě touto problematikou rozvoje socialistického umění zabývat. Proto bude nezbytné i napříště — a to je veliký úkol, který stále ještě před námi stojí, na kterém budeme muset ještě dlouho pracovat — vyjasnit některé otázky, které se bezprostředně dotýkají problematiky umělecké tvorby, jejího socialistického charakteru; jejího společenského poslání, společenské funkce socialistické společnosti. To jsou některé ze základních otázek, které se bezprostředně dotýkají činnosti všech uměleckých svazů, tudíž i vašeho svazu.

Hovoříme-li o konsolidaci v našem společenském dění, musíme si být vědomi toho, že neprobíhá stejně ve všech oblastech společenského života. Samo ustavení uměleckých svazů je určitým dokladem toho, že i v této oblasti konsolidace postupujeme. Že konsolidační proces dospěl do stadia, kdy můžeme přistoupit ke sjezdu Svazu. Ale v některých oblastech kultury a uměleckého života stále ještě máme co činit, abychom dokázali na patřičnou úroveň dostat například oblast teorie, oblast marxistické kritiky. Je to velice vážný problém, který nás čeká v příštích letech, protože umělecká kritika, marxistická estetika ještě nedává potřebné odpovědi na velice palčivé otázky, které nás provázejí na každém kroku.

XIV. sjezd KSČ jednoznačně vyzdvihl přístup k umělecké tvorbě jak v referátu soudruha Husáka, tak i v rezoluci sjezdu. Principy socialistického realismu v umělecké tvorbě jsou základním problémem pro hodnocení, posuzování a prosazování děl v našem společenském dění, a metoda socialistického realismu je základním vodítkem pro práci našich umělců. Proto je nezbytné rozpracovat tyto otázky i pro vaši vlastní činnost, pro váš obor umělecké tvorby.

Chápeme socialistické umění jako umění velice mnohotvárné. Proto je v rezoluci XIV. sjezdu zdůrazněn také citlivý přístup k umělecké tvorbě i z hlediska žánrové pestrosti a bohatosti, v mnohotvárnosti stylů a forem umělecké tvorby. Je to důležité východisko pro každého umělce, aby mohl uplatnit svůj vlastní přístup, svůj osobitý talent, aby mohl vnést do umělecké tvorby něco vlastního, co nesvazuje ruce samotného tvůrce. Na druhé straně je nezbytné respektovat i principiální přístup k hodnocení společenského působení umělecké tvorby.

Mnohotvárnost stylů, forem, žánrů nikdy nemůže znamenat připouštění mnohotvárnosti ideologických názorů do umělecké tvorby. Je to tvorba socialistického charakteru a tudíž ji také budeme hodnotit podle požadavků a potřeb této společnosti v souladu s vývojem, který má tato společnost před sebou. To nijak nesvazuje ruce samotným tvůrcům. Citlivost ovšem nemůže být zaměněna bezbřehostí, schválnostmi, subjektivními pohledy na rozvoj umělecké tvorby. Společenská hlediska, i ideové zaměření budou hrát stále více výraznou úlohu.

Po únorovém plénu ÚV KSČ vidíme, že se všude zvyšuje laťka náročnosti na každou oblast našeho společenského dění. I když zdánlivě toto zasedání ÚV se dotýkalo otázek ekonomiky a racionalizace řízení, myslím si, že řada závěrů plyne i pro naši sféru.

Vedle kritérií, o nichž jsem hovořil v kulturní politice, — principiální přístup k hodnocení, působnosti uměleckého díla a citlivý přístup k umělecké tvorbě — znamená to také zvýraznění náročnosti na jednotlivé oblasti naší umělecké tvorby. Jestliže klademe vysoké nároky na všechny pracující v závodech, na JZD, zemědělství a koneckonců i v úřadech, musí být kladeny vysoké nároky na sféru umělecké tvorby. Být náročný sami k sobě, být náročný vůči druhým a snažit se získat každý skutečný talent, který rozvoji kultury této země může něco dát. To je jeden ze základních úkolů, který stojí před každým uměleckým svazem, jehož činnost se plně rozvine po jeho sjezdu. Musíme si být vědomi i této odpovědnosti vůči socialistické společnosti, vůči kultuře našeho národa, vůči nově nastupujícím generacím. Není to jistě snadný úkol. Proto bude třeba velice náročně posuzovat každé nové vznikající dílo. A velmi odpovědně je hodnotit na základě objektivních kritérií, na základě potřeb rozvoje socialistické kultury v této zemi.

To jsou některá fakta, která musíme vzít na vědomí v souladu s rozvojem celé naší společnosti.

Část našich tvůrců ještě stojí stranou společenského dění. Nebudeme si dělat iluze, že všichni pochopili, že všichni mají v hlavách jasno. Nám jde o každý skutečný talent v této zemi. Každý talent nám stojí za to, abychom mu věnovali velikou pozornost.

Považoval jsem za správné i při této slavnostní příležitosti předávání průkazů říci několik slov ke kulturní politice našeho socialistického státu. I v tomto období pokračujeme v politice, která byla zahájena na dubnovém a květnovém plénu 1969, v základních principech rozvedena na aktivech, o kterých jsem hovořil. Je pravda, že se můžeme setkat v posledním období s některými názory, že v kulturní politice v posledním období se volí tvrdší kurs. Na to je třeba dát jasnou a srozumitelnou odpověď: Naše politika zůstává stejná, jak jsme o ní hovořili už v roce 1969. Základní přístup je takový, jak byl formulován na XIV. sjezdu. To je linie která je jasná, přímá, která se neuchyluje na tu nebo na onu stranu. Pochopitelně, nedělejme si iluze, že ti „minulí" lidé, bývalé veličiny svazové politiky, kteří zůstali mezi námi, vždy souhlasí se vším, co se

v naší zemi děje. Jinak by nebylo žádné pravice a oblast kultury by nebyla zasažena. Ti lidé jsou nejen mezi námi, ale pokoušejí se v současné době využít zbylých možností. Byli zbaveni svých mocensko-politických pozic v uměleckých svazech, byl rozpuštěn koordinační výbor tvůrčích svazů, byli zbaveni svých pozic v kulturním aktivu ústředního výboru. Hledají proto jiné cesty a prostředky. Stačí se podívat do našich divadel, jak se tam občas rafinovaně a neomalené útočí i z jeviště. Stačí sledovat, co se někdy vydá v našich nakladatelstvích. To jsou vážné problémy, které máme před sebou. Naše politika se tedy v tomto směru nemění, ale objevily se pokusy opět zneužívat těchto oblastí proti socialismu, proti vývoji, který byl nastoupen po dubnovém a květnovém plénu. Přirozeně nečinně k tomu přihlížet státní orgán nemůže a ani nesmí. Naše principy jsou jasné, to říkáme zcela otevřeně, veřejně hlásáme, oč budeme usilovat v umělecké formě. A jestliže někdo společensky působí proti této společnosti, proti tomuto systému, tak to jednoduše připouštět nebudeme! Tím se přece ani nikde netajíme, to není nějaká politika, která by znamenala obnovení nedobrých, přežitých metod předcházejícího období; ale je to obhajování principů, které jsme vyhlásili, za nimiž stojíme a budeme je v umělecké tvorbě prosazovat.

Jde o zásadní principiální politiku, která nepřipouští nějaké handlování o to, jak má vypadat socialistický charakter naší tvorby, nebudeme se dohadovat o žádných liberálních postojích, které otevřely pronikání nejakých „světových proudů", za nimiž byly skryty nepřátelské názory světonázorové. Naše politika má socialistický charakter, ideově jednoznačně zaměřený, a nepřipustíme, aby se opakovalo něco, co jsme prožívali v letech 1968—69.

Znamená to tím více věnovat pozornost ideovému působení mezi samými tvůrci. To je veliká odpovědnost nás všech. Ne odmítnout a vyškrtnout z umění všechny, kteří se ještě zdaleka s námi nezžili. Je-li to talent, stojí za to, abychom ho získávali pro pozitivní postoj k naší společnosti. A to je veliký a odpovědný úkol v ideologické práci i v ideovém působení. A váš svaz je svazem ideově tvůrčím. Jde proto také o to, abychom získávali jeho činností ostatní tvůrce, působili na ně, nenechávali je v izolaci, nenechávali je v zajetí druhých, socialismu nepřátelských názorů. Stále má platnost známá leninská poučka: Kde nepůsobíme my, tam působí někdo jiný. A když je nevtahujeme do hudebního života my sami, zůstávají v zajetí názorů druhých. V tom se má projevit a ukázat ideové působení samotného uměleckého svazu. Neuzavřít se sami do sebe. Nemyslet si, že uděláme-li Svaz, že toto reprezentuje celou hudební tvorbu, že toto nám bude reprezentovat celou hudební kulturu. Vždyť vedle tohoto svazu jistě bude řada budoucích umělců, kteří vyrůstají z mladých talentů. Těch si budeme muset všímat, ale i těch tvůrců, kteří společensky stojí ještě mimo nás. Musíme si položit otázku, jak na ně působit, jak je získávat pro rozvoj socialistického umění.

To jsou některé otázky k zamyšlení i pro vaši další práci. Úkoly jsou jistě velmi náročné. Jejich zabezpečení předpokládá přesvědčení každého z nás, že politika, kterou děláme, je správná, že důvody, pro které zakládáme svaz, jsou motivovány zájmy rozvoje naší společnosti, snahou prospět samotné hudební tvorbě.

K této další práci vám přeji hodně úspěchů!

HUDEBNÍ ROZHLEDY, č. 4/72, 17. března 1972, str. 145. - 147.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, č. 19/72, 12. května 1972, str. 8. a 9.

RADA VZÁJEMNÉ HOSPODÁŘSKÉ POMOCI

16(106)XV

Rada vzájemné hospodářské pomoci byla založena v roce 1949 a je nejvýznamnější mezistátní ekonomickou organizací socialistických států; její působnost se vztahuje prakticky na všechna odvětví a všechny oblasti mezinárodní hospodářské a vědeckotechnické spolupráce.

Vznik RVHP byl spjat s potřebou účinné obrany proti imperialistické diskriminaci a embargu; tento úkol byl rychle úspěšně splněn a RVHP se stala nástrojem všestranného rozvoje aktivní spolupráce členských států, která vedla k rychlému ekonomickému i vědeckotechnickému rozvoji na základě koordinace plánů, k dalekosáhlým strukturálním změnám a k výraznému zvyšování společenské produktivity práce. Odtud vedla logicky cesta k mezinárodní socialistické ekonomické integraci.

RVHP si postupně dobyla velké autority v celosvětovém měřítku. Pravidelné pracovní kontakty s ní udržuje řada orgánů a organizací soustavy OSN. RVHP v různých formách spolupracuje i s jinými vládními i nevládními ekonomickými a vědeckotechnickými organizacemi.

RVHP není uzavřeným hospodářským seskupením; je první velkou mezinárodní ekonomickou organizací socialistického typu.

ZÁKLADNÍ DOKUMENTY

Základní dokumenty, jimiž se řídí činnost RVHP, jsou:

o **Statut** Rady vzájemné hospodářské pomoci, podepsaný 14. prosince 1959 v Sofii; účinnosti nabyl po ratifikaci členskými státy v roce 1960. Byl pozměněn na XVI. a XVII. zasedání RVHP v roce 1962.

o **Úmluva o právní způsobilosti, výsadách a imunitách** Rady vzájemné hospodářské pomoci, podepsaná rovněž 14. prosince 1959 v Sofii a ratifikovaná členskými státy v roce 1960. V souladu s úpravami Statutu byla pozměněna na XVII. zasedání RVHP v roce 1962.

o **Základní principy mezinárodní socialistické dělby práce**, vypracované XV. zasedáním RVHP a schválené Poradou představitelů komunistických a dělnických stran členských států RVHP v červnu 1962.

o **Komplexní program dalšího prohlubování a zdokonalování spolupráce a rozvoje socialistické ekonomické integrace členských států RVHP**, vypracovaný na základě usnesení XXIII. (zvláštního) zasedání RVHP v dubnu 1969 v Moskvě a podle dalších rozhodnutí XXIV. zasedání RVHP v květnu 1970 ve Varšavě a jednomyslně přijatý na XXV. zasedání RVHP v červenci 1971 v Bukurešti.

Komplexní program, který byl přijat vládami a s nímž vyslovily souhlas vrcholné stranické orgány všech členských států RVHP i setkání představitelů komunistických a dělnických stran na Krymu v srpnu 1971, je základem cílevědomého rozvíjení integračních procesů na nejbližších 15—20 let.

CÍLE A ZÁSADY ČINNOSTI

Cílem RVHP je napomáhat sjednocováním a koordinací úsilí členských států plánovitému rozvoji jejich národního hospodářství, uspíšení hospodářského a vědeckotechnického pokroku, zprůmyslňování méně rozvinutých zemí, nepřetržitému růstu produktivity práce a stálému zvyšování blahobytu obyvatelstva členských států.

Hlavním úkolem všech orgánů Rady je nyní další zpracovávání a řešení otázek mezinárodní socialistické ekonomické integrace podle Komplexního programu.

Svou činnost, která zároveň působí k upevnění jednoty a semknutí členských států, vyvíjí RVHP v zájmu vybudování socialismu a komunismu a zajištění trvalého světového míru.

RVHP se řídí zásadami socialistického internacionalismu (svrchovaná rovnost členských států, respektování národních zájmů, vzájemná výhodnost a vzájemná soudružská pomoc). RVHP není nadstátní organizací.

Každý členský stát bez rozdílu má v RVHP a jejích orgánech jeden hlas. Usnesení se přijímají jen se souhlasem zainteresovaných států; státy, které nemají o danou otázku zájem, nejsou usneseními vázány, mohou se však k nim později připojit za podmínek dohodnutých se zúčastněnými státy. Zásada zainteresovanosti je chápána v pozitivním (aktivním) smyslu a nezakládá právo veta. Neúčast některého státu na určitých opatřeních nemůže být na překážku tomu, aby příslušná opatření prováděly ty státy, které se o nich dohodnou.

ČLENSTVÍ A ÚČAST NEČLENSKÝCH STÁTŮ

Zpočátku bylo členství v RVHP omezeno jen na evropské státy, od roku 1962 byl přístup do RVHP otevřen též mimoevropským státům. V současné době jsou členy RVHP BLR, ČSSR, MLR, MoLR, NDR, PLR, RSR a SSSR.

Za členy RVHP mohou být přijaty další státy, které sdílejí cíle a zásady Rady. Státy, které nejsou členy RVHP, mohou být přizvány k účasti na činnosti orgánů Rady za podmínek dohodnutých mezi RVHP a příslušnými státy.

Na základě dohody uzavřené v roce 1964 mezi RVHP a vládou SFRJ spolupracuje na otázkách společného zájmu v rámci RVHP též SFRJ, a to v oblasti zahraničního obchodu, devizově finančních vztahů, hutnictví železa a neželezných kovů, strojírenství, chemického průmyslu, koordinace vědeckého a technického výzkumu, elektroniky, energetiky, dopravy, naftového a plynárenského průmyslu a vodního hospodářství. Zástupci SFRJ bývají zváni též k informativní účasti na projednávání některých dalších otázek v orgánech RVHP.

Již od roku 1958 se jednotlivých zasedání orgánů RVHP účastní jako pozorovatelé též některé další socialistické státy, např. Korejská lidově demokratická republika, Kubánská republika a Vietnamská demokratická republika.

Na realizaci Komplexního programu se mohou zcela nebo částečně podílet i nečlenské státy za podmínek, které budou mezi nimi a RVHP dohodnuty. Nečlenské státy, popř. jejich hospodářské organizace, se mohou na základě dohod se zúčastněnými členskými státy, popř. jejich hospodářskými organizacemi, také podílet na jednotlivých opatřeních Komplexního programu prováděných mimo rámec RVHP.

ORGANIZAČNÍ STRUKTURA

Základními orgány RVHP jsou: Zasedání Rady, Výkonný výbor, výbory RVHP pro spolupráci v oblasti plánovací činnosti a pro vědeckotechnickou spolupráci, stálé komise RVHP (všechny až dosud uvedené orgány se skládají ze zástupců či delegací členských států a mají právo usnášet se na doporučeních členským státům ve věcných otázkách hospodářské a vědeckotechnické spolupráce; tato doporučení se stávají závaznými, jakmile je přijme vláda nebo jiný kompetentní orgán příslušného státu) a sekretariát RVHP.

Dalšími stálými orgány RVHP jsou tzv. Porady (skládají se rovněž ze zástupců či delegací členských států, nemohou se však usnášet na doporučeních členským státům; mají poradní, organizátorské a koordinační poslání).

Zasedání Rady, Výkonný výbor, oba výbory, stálé komise i „Porady" se mohou usnášet na rozhodnutích o organizačních a procedurálních otázkách; tato rozhodnutí nabývají zpravidla okamžité platnosti.

Zasedání Rady je nejvyšším orgánem RVHP. Schází se jednou za rok. Skládá se z delegací členských států; složení a úroveň delegací stanoví členské státy podle povahy a významu projednávaných otázek (na XXIII. „zvláštním" zasedání Rady vedli delegace první tajemníci komunistických a dělnických stran členských států RVHP, na XXIV. a na XXV. zasedání Rady předsedové vlád). Zasedání Rady projednává zprávu Výkonného výboru o činnosti RVHP a jiné základní otázky hospodářské a vědeckotechnické spolupráce a stanoví hlavní směry další činnosti RVHP.

Řádná Zasedání Rady se konají střídavě v hlavních městech členských států; předsedá vždy vedoucí delegace hostitelské země.

Výkonný výbor je hlavním výkonným orgánem RVHP. Schází se několikrát ročně (zhruba jednou za 2 až 3 měsíce). Skládá se z místopředsedů vlád členských států, kteří jsou zároveň stálými představiteli svých států vůči RVHP; při zaneprázdnění mohou být zastoupeni jen jiným místopředsedou vlády svého státu.

Výkonný výbor řídí souhrnně veškerou činnost RVHP ve všech jejích důležitých směrech; soustavně sleduje, jak členské státy plní své závazky, vyplývající z doporučení RVHP, která přijaly; řídí práci sekretariátu a všech orgánů Rady, schvaluje jejich statuty, rozpočet a systemizaci sekretariátu, zřizuje kontrolní orgány atd.

Zasedání Výkonného výboru se konají zpravidla v místě, kde má sídlo sekretariát RVHP, tj. v Moskvě.

Funkční období předsedy Výkonného výboru trvá rok (od řádného Zasedání Rady do příštího řádného zasedání, na kterém předseda Výkonného výboru přednáší zprávu o činnosti). Předsedy Výkonného výboru jsou postupně představitelé jednotlivých členských států. Předseda Výkonného výboru vykonává svou funkci i mezi zasedáními Výkonného výboru (řídí přípravu příštího zasedání, radí se se sekretářem Rady a s předsedy stálých komisí a jiných orgánů atd.).

Výbor RVHP pro spolupráci v oblasti plánovací činnosti (zřízen v roce 1971) má za hlavní úkol zjišťovat nejdůležitější problémy spolupráce v základních oblastech národního hospodářství, které vyžadují komplexního posouzení na mnohostranné základně, a vypracovávání efektivních způsobů jejich řešení. Zasedání Výboru se konají nejméně dvakrát za rok. Skládá se z předsedů ústředních plánovacích orgánů členských států RVHP. Mezi jeho úkoly patří též mj. koordinace národohospodářských plánů (střednědobých i dlouhodobých), konzultace o základních otázkách hospodářské politiky (v působnosti ústředních plánovacích orgánů), ekonomické prognózování, společné plánování vybraných odvětví a druhů výrob, výměna zkušeností o zdokonalování soustav řízení a plánování, organizace přípravy návrhů mnohostranných dohod o nejdůležitějších problémech spolupráce ve sféře materiální výroby.

Stálým pracovním orgánem Výboru je byro, skládající se z náměstků předsedů ústředních plánovacích orgánů.

Výbor RVHP pro vědeckotechnickou spolupráci vznikl (v roce 1971) přebudováním dřívější stálé komise pro koordinaci vědeckého a technického výzkumu. Schází se nejméně dvakrát za rok. Skládá se z předsedů výborů, resp. ministrů či vedoucích úřadů pro vědu a techniku členských států RVHP.

Mezi hlavní cíle jeho činnosti patří co nejúplnější a nejefektivnější využívání vědeckotechnických potenciálů členských států a urychlování vědeckotechnického pokroku na základě dělby práce, koordinace, kooperace a společného provádění výzkumu. V oblasti vědy a techniky má obdobnou působnost jako Výbor pro spolupráci v oblasti plánovací činnosti; do jeho náplně patří též budování mezinárodní soustavy vědeckých a technických informací členských států Rady, výchova a zvyšování kvalifikace vědeckých a technických pracovníků, péče o vývoj speciálních vědeckých aparatur a přístrojů apod. Výbor koordinuje vědeckotechnickou spolupráci prováděnou v různých orgánech RVHP a pečuje o odstraňování neodůvodněných duplicit, posuzuje svodné plány vědeckotechnické spolupráce a zajišťuje přípravu mnohostranných dohod o vědeckotechnické spolupráci (včetně organizování mezinárodních vědeckovýzkumných ústavů, projekčních a konstrukčních organizací, společných laboratoří, dočasných vědeckovýzkumných kolektivů, koordinačních středisek apod.).

Oba výbory navzájem koordinují svou práci; mají právo vyžadovat zprávy, podklady a návrhy stálých komisí a obdobných orgánů RVHP.

Funkční období předsedy v obou výborech trvá jeden rok; předsednictví vykonávají postupně představitelé členských států.

Stálé komise RVHP organizují hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci, koordinaci plánů, přípravu doporučení členským státům a návrhů pro Výkonný výbor, popř. přípravu návrhů mezinárodních dohod v jednotlivých oblastech a odvětvích národního hospodářství.

Scházejí se zpravidla dvakrát ročně. Skládají se ze stálých delegací členských států; v čele delegací jsou zpravidla ministři nebo jiní vedoucí pracovníci příslušných resortů.

Jednotlivé komise mají sídlo v hlavních městech různých členských států RVHP (v Praze má sídlo Stálá komise

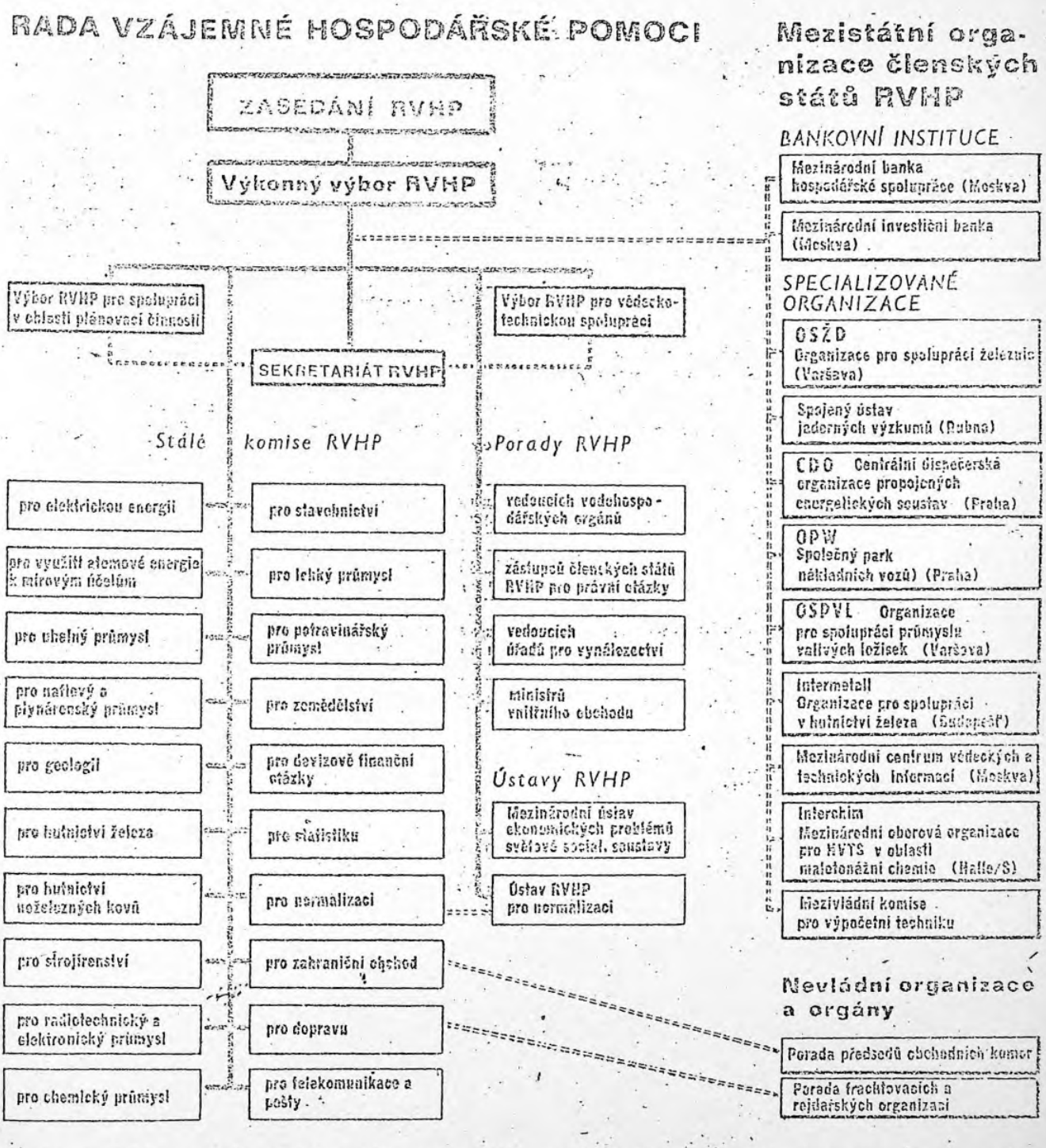

Spojovací čáry: plná = vztahy nadřízenosti a podřízenosti; přerušovaná = vztahy funkční; přerušovaná dvojitá = vztahy konzultativní.

RVHP pro strojírenství a Stálá komise RVHP pro lehký průmysl). Předsedou komise je trvale vedoucí delegace státu, kde má komise své sídlo.

Stálé komise mají obyčejně několik stálých pracovních orgánů, které se podle povahy své činnosti označují jako sekce (např. ve strojírenské komisi), pracovní skupiny (např. v komisi pro lehký průmysl) nebo vědeckotechnické rady (např. v komisi pro uhelný průmysl).

Porada vedoucích vodohospodářských orgánů se zabývá především vědeckotechnickými a metodickými problémy ve vodním hospodářství; Porada zástupců členských států RVHP pro právní otázky připravuje návrhy obecných právních úprav hospodářské a vědeckotechnické spolupráce a napomáhá ke sbližování a unifikaci příslušných ustanovení národních právních řádů; Porada vedoucích úřadů pro vynálezectví se zabývá především právním režimem a ochranou průmyslových práv (objevy, vynálezy, zlepšovací návrhy, ochranné známky, průmyslové vzory, užitné vzory a označení původu) a jejich využíváním; pracuje v těsné součinnosti s Výborem RVHP pro vědeckotechnickou spolupráci; Porada ministrů vnitřního obchodu se zabývá především zdokonalováním metod práce vnitřního obchodu a vědeckotechnickou spoluprací v otázkách technického vybavení obchodní sítě.

Sekretariát RVHP je ekonomickým a výkonně správním orgánem RVHP. Skládá se ze sekretáře, kterého jmenuje Zasedání Rady, z náměstků sekretáře, které jmenuje Výkonný výbor, z odborů a jiných útvarů, jejichž vedoucí jmenuje rovněž Výkonný výbor. Pracovníci sekretariátu jsou jmenováni sekretářem Rady z řad občanů členských států (jsou ovšem mezinárodními funkcionáři, nikoliv zástupci států, jejichž občanství mají; sekretariát je řízen podle zásady jediného odpovědného vedoucího).

Sekretariát připravuje zasedání orgánů Rady (jako celek je zároveň sekretariátem Zasedání Rady, Výkonného výboru a výboru pro plánování a pro vědeckotechnickou spolupráci; jeho jednotlivé odbory jsou zároveň sekretariáty příslušných stálých komisí a „Porad"), sestavuje ekonomické přehledy, rozbory a návrhy mnohostranných dohod. Má právo předkládat návrhy všem orgánům Rady.

Přípravu některých otázek pro jednání Zasedání Rady a Výkonného výboru projednává sekretariát Rady předběžně s náměstky stálých představitelů členských států v RVHP.

ÚSTAVY RVHP

Ústav RVHP pro normalizaci (zřízen v roce 1962) řeší v oblasti normalizace složité a obtížné úkoly analytické a teoretické povahy; v některých případech vypracovává návrhy na unifikaci národních norem a na vytváření nových norem.

Mezinárodní ústav ekonomických problémů světové socialistické soustavy (zřízen v roce 1970) se zabývá výzkumem komplexních ekonomických otázek mezinárodní ekonomické integrace a jejího mechanismu (např. teoretické otázky spolupráce v plánování).

DOKUMENTY PRO VZTAHY MEZI ORGANIZACEMI

Všeobecného podmínky RVHP a jiné právotvorné úpravy.

Rada vzájemné hospodářské pomoci (její Stálá komise pro zahraniční obchod) vypracovala a členským státům doporučila tyto standardní „všeobecné podmínky", upravující ve značné šíři a s poměrně vysokým stupněm závaznosti komerční vztahy mezi jejich organizacemi, oprávněnými k provozování zahraničního obchodu:

Všeobecné podmínky pro dodávky zboží mezi organizacemi členských států RVHP z roku 1968 (zkráceně: Všeobecné dodací podmínky — VDP RVHP 1968).

Strany se mohou od jednotlivých ustanovení těchto podmínek v kontraktech odchýlit, dojdou-li k názoru, že je to odůvodněno povahou zboží nebo dodávek; od některých ustanovení (promlčení) se odchýlit nemohou.

U nás byly VDP RVHP 1968 po schválení Národním shromážděním ratifikovány a uveřejněny vyhláškou č. 15/1969 Sb.

Všeobecné podmínky pro poskytování servisních služeb pro stroje, zařízení a jiné výrobky dodávané mezi organizacemi zahraničního obchodu členských států RVHP z roku 1962 (zkráceně: Všeobecné servisní podmínky RVHP 1962).

Tyto podmínky se vztahují na servis pro dodávané sériové strojírenské výrobky (stroje, zařízení, přístroje, spotřební zboží); dohodnou-li se o tom organizace zahraničního obchodu v kontraktu, mohou být ovšem ustanovení těchto všeobecných podmínek použita i na servis pro investiční celky, popř. i jiné zboží.

Všeobecné podmínky pro montáž a pro poskytování jiných technických služeb spojených se vzájemnými dodávkami strojů a zařízení mezi organizacemi zahraničního obchodu členských států RVHP z roku 1962 zkráceně: Všeobecné montážní podmínky RVHP 1962).

Tyto podmínky se vztahují především na montážní a šéfmontážní práce, na práce při seřizování strojů a zařízení a při jejich uvádění do provozu, na dozor a instruktáž při uvádění strojů do provozu apod., pokud se tak děje v souvislosti se vzájemnými dodávkami strojů a zařízení.

Strany se mohou odchýlit od jednotlivých ustanovení Všeobecných montážních podmínek, vyžaduje-li to zvláštní povaha prováděných prací nebo specifické okolnosti daného případu.

Na druhé straně se sice Všeobecné montážní podmínky nevztahují na provádění technických služeb bez souvislosti s dodávkami strojů, mohou však být — a v praxi také jsou — používány jako pomůcka při sjednávání kontraktů i v těchto případech.

Na základě Komplexního programu se nyní připravují návrhy na další zdokonalení všech zmíněných „všeobecných podmínek".

Z dalších dokumentů RVHP, důležitých pro vztahy mezi hospodářskými organizacemi členských států RVHP, možno uvést zejména tzv. **Efektivní opatření k zlepšení prací na specializaci a kooperaci výroby**, zejména postup při přípravě, stvrzování a provádění specializace a kooperace výroby (schválená Výkonným výborem v roce 1967); při sjednávání specializace a kooperace výroby se stala základem pro používání smluvní formy, která se ve větším rozsahu uplatňuje zejména po přijetí Komplexního programu. Na řešení právních, organizačních a ekonomických problémů mnohostranné specializace a kooperace výroby se v orgánech RVHP dále intenzívně pracuje.

Značný význam mají **materiály o organizačních, ekonomických a právních zásadách vědeckotechnické spolupráce**, schválené na 48. zasedání Výkonného výboru RVHP v červenci 1970 (pracuje se na nich dále v rámci Výboru RVHP pro vědeckotechnickou spolupráci); **materiály o právní a organizační problematice mezinárodních hospodářských organizací**, projednávané na XXIV. zasedání RVHP (na základě usnesení Výkonného výboru se na těchto otázkách dále pracuje v rámci Porady pro právní otázky) aj.

Významný pokrok mohou přinést též **technické normy RVHP** určené k přímému použití (na základě doložek v mnohostranných a dvoustranných dohodách, popř. kontraktech); tato forma mezinárodní normalizace se experimentálně ověřuje v rámci Stálé komise RVHP pro normalizaci.

Konečně bude pro vzájemné vztahy mezi hospodářskými organizacemi členských států RVHP důležité i „Úmluva o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce v rozhodčím řízení", jejíž návrh byl připraven v orgánech RVHP.

MEZISTÁTNÍ EKONOMICKÉ ORGANIZACE ČLENSKÝCH STÁTŮ

Většina mezistátních (vládních) ekonomických organizací členských států RVHP spolupracuje s RVHP na základě zvláštních dohod (protokolů). Jde o mezinárodní organizace zcela samostatné; mají vlastní orgány a řídí se vlastními statuty, jejichž předpisy se namnoze liší od organizačních a procedurálních předpisů RVHP (kromě odchylné skladby orgánů to vyplývá i ze specifických úkolů a podmínek těchto organizací). V některých případech mají i jiný způsob usnášení, jiné podmínky závaznosti usnesení apod. Patří sem:

Bankovní instituce:

Mezinárodní banka hospodářské spolupráce (založená roku 1963, činnost zahájila v roce 1964) sdružuje všechny členské státy RVHP. Zabývá se hlavně mnohostranným zúčtováním plateb v převoditelných rublech a krátkodobým úvěrováním a jinými běžnými bankovními operacemi (též ve volně směnitelných měnách).

Mezinárodní investiční banka (založená v roce 1970, činnost zahájila v roce 1971). Sdružuje nyní rovněž všechny členské státy RVHP. Její hlavní činností je poskytování střednědobých a dlouhodobých úvěrů, popř. správa zvláštních fondů, zřizovaných členskými státy.

Specializované organizace

jsou většinou odvětvového charakteru a mají především koordinační poslání. Jejich spolupráce s RVHP spočívá mj. ve vzájemné dělbě práce v zájmu omezení duplicit. V některých těchto organizacích — i když jde o organizace vládní — se výrazně uplatňuje úloha středního článku řízení, především tam, kde jde o úkoly spíše operativní povahy.

Organizace pro spolupráci železnic (založená v roce 1956, činnost zahájila v roce 1957). Členy jsou správy drah BLR, ČLR, ČSSR, KLDR, Kuby, MLR, MoLR, NDR, PLR, RSR, SSSR a VDR.

Spojený ústav jaderných výzkumů (zřízen 1956); jeho činnosti se jako členové účastní BLR, ČSSR, KLDR, MLR, MoLR NDR, PLR, RSR, SSSR a VDR.

Centrální dispečerská organizace propojených energetických soustav (zřízena 1962); členy jsou BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR, RSR a SSSR.

Společný park nákladních vozů (zřízen 1963, jeho orgány zahájily činnost v roce 1964); dohodu o zřízení OPW uzavřely BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR, RSR a SSSR (týká se sítě rozchodu 1435 mm).

Organizace pro spolupráci průmyslu vápenných ložisek (zřízena 1964); členy jsou nyní BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR, RSR a SSSR.

Intermetall (zřízen 1964, činnost zahájil 1965); členy jsou BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR a SSSR.

Mezinárodní centrum vědeckých a technických informací (zřízeno 1969); členy jsou BLR, ČSSR, MLR, MoLR, NDR, PLR, RSR a SSSR.

Interchim (zřízen 1969); členy jsou nyní BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR, RSR a SSSR.

Mezivládní komise pro spolupráci socialistických států v oblasti výpočetní techniky (zřízena 1969); členy jsou BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR a SSSR.

NEVLÁDNÍ ORGANIZACE A ORGÁNY ČLENSKÝCH ZEMÍ

S RVHP těsně spolupracují:

Porada předsedů obchodních komor (působí od roku 1962); je poradním orgánem pro spolupráci obchodních komor a zároveň poradním orgánem Stálé komise RVHP pro zahraniční obchod.

Porada frachtovacích a rejdařských organizací členských států RVHP (působí pravidelně od roku 1963); kromě koordinační a studijní činnosti je též poradním orgánem Stálé komise RVHP pro dopravu. Jeho agendu zajišťuje Kancelář pro koordinaci najímání lodí, která je přičleněna k sekretariátu RVHP.

A. K.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, č. 19/72, 12. května 1972, str. 8. a 9.